

יד
מהר"ע

שערי יצחק

דרשת מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

שנמסרה במסגרת
מסיבת חנוכה ה'תשע"ג
בפני בחורי הישיבות הקד' שיחי'
שהתקיימה בליל נר ו' שלחנוכה
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

איחוד בני הישיבות

הרינו להודיעכם שיתקיים אי"ה מבחן מקיף על הלכות חנוכה מתוך הקונטרס החדש "מועדי השם" ע"פ מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א פוסק עדת תימן

ביום חמישי כ"ט כסלו התשע"ג בשעה 19.00 בבית המדרש "פעולת צדיק" רחוב המכללה 4 בני ברק

בין הנבחרים יוגרלו מילגות:
פרס ראשון 500 ₪
פרס שני 300 ₪
פרס שלישי 200 ₪

ולאחר מכן יתקיים כנס לכלל בחורי הישיבות קטנות וגדולות בשעה 20.15 בהשתתפות:

מורינו מרן הגאון הגדול רבי יצחק רצאבי שליט"א
הרה"ג יוסף צברי שליט"א
הרה"ג נריה חוברה שליט"א
הרה"ג מנחם צדוק שליט"א
ועוד רבנים נוספים
דרושים נציגים בישיבות בטלפונים הנ"ל

לברורים נוספים 057-31-333-27

אנו שמחים להיפגש ולהתראות פנים אל פנים, עם בחורים השוקדים על התורה ועל העבודה, עבודת ה'. בחורים שלמדו את הלכות חנוכה מתוך קונטרס "מועדי השם", הבנוי ומיוסד עפ"י שלחן ערוך המקוצר, ונבחנו על כך. ברוך ה' שהנכם שקועים בתורה, ושוקדים על דלתותיה.

הרב מנחם צדוק שליט"א: רציתי להגיד לכב' הרב, שבכנס שנערך ברחובות בחוה"מ פסח בשנה שעברה, היתה התעוררות גדולה, גם במבחנים הכלליים על שע"ה ישנה התעוררות, וגם כעת על קונטרס "מועדי השם". הדברים מחוברים. וייעשו כולם אגודה אחת. היתה שם ברחובות התעוררות גדולה, ויצא מהכנס ברכה גדולה.

מרן שליט"א: ברוך ה'. כן ירבה וכן יפרוץ.

בשלחן ערוך המקוצר [חלק מועדים סי' ק"ב סעיף י"ז] כתוב כך, נרות חנוכה שמדליקין בבית-הכנסת, הם לפרסם הנס לאנשי בית-הכנסת עצמם ולא לעוברים ולשבים. לפיכך צריך להניחם במקום גבוה הנראה לכולם, ואין צריך שייראו מהחלונות חוצה. חז"ל תיקנו את הדלקת הנר, משום פרסומי ניסא. בזמנינו מדליקים בד"כ בתוך הבתים, בחלונות. חוץ מאותם שחזרו לנהוג להדליק בפתחי הבתים, כפי עיקר תקנת חז"ל. אבל לכו"ע עיקר העניין הוא, לפרסם זאת לרבים. משא"כ בבית הכנסת, אין עניין שיראו את הנרות מחוץ לבית הכנסת, לכן צריך להדליק את המנורה במקום הבולט ביותר בבית הכנסת, כדי שאנשי בית הכנסת יראו. כגון כאן בבית מדרשינו פעו"צ, המנורה מונחת פה מצד שמאל, בכותל דרום, ולא כלפי הרחוב, בגלל שהדבר נועד לפרסם הנס לציבור המתפללים בעצמם.

ובכמה מקהילות אשכנז וספרד נהגו להדליק בביהכ"נ גם בשחרית בלא ברכה זכר למקדש, ואין מנהגינו כן [שע"ה שם]. ישנן קהילות של אשכנזים וספרדים, לא כולם, הנוהגים להדליק

גם בשחרית בביהכ"נ. כי בד"כ מקובל, להדליק נרות חנוכה בבית הכנסת רק בערבית, כמו בבתים. אבל הם נהגו, להדליק בבית הכנסת פעמיים, גם בלילה וגם ביום, זכר למקדש. דהיינו, לפי דעת הרמב"ם הסובר שבהטבת הנרות בשחרית, היתה גם הדלקה. אם הכהן גדול מצא שהנרות כבו, היה צריך לחזור ולהדליקם. וכיון שבית הכנסת הוא מקדש מעט, א"כ צריכים להדליק בבית הכנסת גם בשחרית. זהו הטעם שכותבים המפרשים על מנהג מקומות אלה. או יותר פשוט, משום שיש בזה פרסומי ניסא. אנשים בשחרית נמצאים פחות בבתים, הם בבתי הכנסת, לכן הם נהגו להדליק בביהכ"נ גם בשחרית.

ואין מנהגינו כן [שע"ה שם].

כתבתי בס"ד בעיני יצחק הערה מ"ב, ידוע. ואין למנהג זה זכר בפוסקים הראשונים ורוב ככל האחרונים. דהיינו, אין למנהג זה מקור. ולמעשה, הפוסקים מתלבטים אפילו על עצם מנהג ההדלקה בבית הכנסת בערבית, אם יש אפשרות עכ"פ לברך על כך. אמנם בשו"ע כתוב שמדליקים ומברכים, כך פסק שם מרן, אף שכידוע הכלל הוא שעל מנהג לא מברכים, כמו בחבטת ערבה, כי זהו דבר שאין לו כ"כ חשיבות מאחר וזאת לא תקנה. אמנם יש בזה פלפולים, לתרץ דבר זה, אבל לא ניכנס כעת לעניין זה. זו הלכה אחת.

הלכה נוספת [שם בסעי' י"ט], נשים חייבות בנר חנוכה, שאף הן היו באותו הנס. ובהערה מ"ז כתבתי, ויש אומרים שקטן שהגיע לחינוך, יכול להוציא ידי חובה אפילו את הגדולים, כמ"ש מרן שם בשם יש מי שאומר (ועיין משנ"ב שם ס"ק י"ג, וכף החיים ס"ק כ"ו). מרן כתב [סי' תרע"ה סעיף ג'], בשם יש מי שאומר, שקטן שהגיע לחינוך, דהיינו כבן שבע או שמונה, יכול להוציא אפי' גדולים בהדלקת נרות חנוכה. יש מי שאומר. מרן לא פסק כך להלכה בסתם, אלא הביא שיש דעה כזאת. על זה כתבנו פה בעיני יצחק, ונראה, שעל סמך זה

הוא מביא מה שכתוב בעיני יצחק שכך היה המנהג בתימן, שהנשים נותנות לילדים קטנים להדליק בעבורן, כגון בעיר חבאן, שילדים ושאר הקהילה לא היו בעיר. מישהו מבין מה כתוב כאן? ראשית, חבאן זה בתימן! אני אומר זאת בכדי שלא יגיעו למסקנות. חבאן זאת לא תימן, זה מחוז על יד תימן, שהיה תחת שלטון אחר. אמנם המנהגים שלהם בנויים עפ"י מנהג תימן, אבל זה תחת שלטון אחר. אדרבה, כתוב פה במפורש שזה בארץ חצרמות. זו ארץ אחרת, הקרובה לתימן. זאת הערה דרך אגב, אבל לא זאת הנקודה.

מה פירוש דבריו, כל זה מנהג, ולא דינא גמירי. ופשוט שלהלכה אשה שתדליק לעצמה, כיון שהיא גדולה והוא קטן. איפה הבעיני? הרי אנו באים ליישב את המנהג שנהגו, ואנו אומרים שהמנהג הוא עפ"י היש מי שאומר שהביא השו"ע. א"כ, מה הוא מעיר? שלהלכה זה לא כך? בסדר, ההלכה לא כך. אבל אנו באנו ליישב את המנהג.

אלא מה תאמר, אולי ישנה נפק"מ לזמנינו? האם יעשו כך או לא? אבל ברור הרי שבזמנינו לא יעשו כך. בתימן, הנשים לא ידעו לברך לעצמן, אשה לא ידעה, הן לא למדו, כך היה בכל הדורות, לכן היא היתה חייבת לקרוא למישהו שידליק בעבורה. אבל בזמנינו, שהנשים בעצמן יודעות לברך, א"כ פשיטא שהן יברכו.

אינני רוצה להתייחס פה ממש לכל דבריו, כיון שלא ראיתי מה כתב בדפים האחרים, אבל רק לגופו של עניין, כיון שמרן הביא יש מי שאומר, ממילא א"א להגיד שהמנהג אינו מיושב. כיון שהם סמכו על דעת יש מי שאומר, כך הן נהגו. ואלו הם דעות בראשונים, לכל הפחות בעל העיטור כותב זאת, והביא אותו הר"ן, לכן הן נהגו כך. אי אפשר להגיד שהם לא צודקים. כך נהגו. סמכו על דעת יש מי שאומר.

נהגו אלמנות ליתן לקטנים שידליקו להן, וכן שאר נשים כשבזמן ההדלקה אין בעליהן בבית, ועיין שתילי זתים שם ס"ק ט"ו. בתימן היה נהוג אצל נשים אלמנות, הרי אין להן בעל שידליק, וכנראה מבחינת הצניעות העדיפו שאנשים זרים לא יכנסו לביתן, לכן הביאו ילדים קטנים שידליקו להן. כיון שילד קטן הוא בר חינוך, הוא נקרא בר חובה, א"כ הוא יכול להוציא אותה יד"ת. והם סמכו על דעת היש מי שאומר. או אפילו אשה נשואה, אבל בעלה לא נמצא אז משום-מה, היא קורא לילד שידליק עבורה. ויש פה הוספה בסוף, וכן נהגו כולם בעיר חבאן שבארץ חצרמות, שהגדולים לא היו בעיר כל ימות החנוכה. חבאן זה שם מקום, שבו היו נעדרים הגדולים מהבית לפעמים אפילו כמה חדשים, כי היתה להם הפרנסה במקומות אחרים, והדבר היה כמעט קבוע אצל כולם, שקראו לילדים קטנים שידליקו לנשים. אפילו שיש זקנים הנמצאים שם, בכל זאת הם סמכו על כך שילדים קטנים יכולים להדליק, כפי דעת היש מי שאומר.

לפני כמה ימים, שלחו לי צילום של דפים מהספר ילקוט יוסף מהדורא חדשה שיצ"ל השנה, לא ראיתי את כל הספר, קיבלתי רק כמה דפים. בדף שפ"ג מובא מה שכתבתי בס"ד בשע"ה, וברצוני ללמוד זאת אתכם ביחד, לקרוא מה שהוא מביא בשם שע"ה, ועל מה הוא מעיר.

כתוב בילקו"י כך, מחבר אחד כתב, שבתימן נהגו שהנשים נותנות לילד קטן להדליק עבורן את הנרות של חנוכה, כגון בעיר חבאן שהבעלים ושאר הילדים הגדולים לא היו בעיר כל ימי חנוכה. וכן הנשים האלמנות, היו נותנות לילדים קטנים שידליקו עבורם. ע"כ. ספר עיני יצחק עמ' רס"ה. ומכל מקום כל זה מנהג, ולא דינא גמירי. פשוט שלהלכה אשה שתדליק בעצמה, כיון שהיא גדולה והוא קטן, ויש ספק אם יש ממש בהדלקתו, או דנימא לא עשה ולא כלום. והחשש שלא רצו להדליק בעצמם תמוה מאד, והוא סברת נשים. דהיינו,

ההערה שלו, מדוע לא כתבנו את הספרדים. אבל בעצם, הדבר מובא ומודפס כבר משנת ה'תשס"א, אלא פשוט יש לו את המהדורה הראשונה... לכן אני אומר, חבל לו. יש במהדורות החדשות מאות תיקונים, כך שלא יהיה לו השגות, חבל שיסתכל במהדורה הראשונה, כי הרבה קושיות כבר יהיו לו מיותרות.

אבל עיקר טענתו הוא בהמשך, הוא כותב כך, כל זה דלא כמו שעשה המחבר הנז"ל, יצא לחדש שמהרי"ץ הוא מאריה דאתרא של כל יוצאי תימן, כל יוצאי תימן צריכים ללכת לאורו נגד כל הפוסקים בתימן, ואף נגד מרן השו"ע, וגם כאן בא"י. ועל פי זה קבע שלחן ערוך לבני תימן, וכתב שבכל מקום שיש מנהג קדום כהרמב"ם נגד מרן, לא קיבלו בתימן הוראות מרן. ודלא כדעת שאר גדולי תימן שכתבו שלגמרי קיבלו הוראות מרן, והניחו הוראות הרמב"ם. והחולקים על מהרי"ץ לא ירדו לסוף דעתו, שמהרי"ץ היה גדול מכל חכמי תימן, ואף יותר מרבו השת"ז, והוא שידע טעמים ומנהגי תימן, עכתו"ד. וראה בהקדמה לפסקי מהרי"ץ, ובמבוא לשו"ת פעו"צ הנדפס מחדש. דהיינו, הוא חושב, שאנחנו המצאנו שמהרי"ץ הוא מאריה דאתרא של תימן, נגד דעת שאר גדולי תימן, שכתבו לא כמוהו.

ברצוני לומר, לא אנחנו חידשנו זאת. אלו הם דברים שכבר בדורות שעברו כתבו רבני תימן. גם שאמנו, לא רק בלדי. מי שיראה, הדברים כבר מובאים על ידינו בהקדמה לשו"ת פעולת צדיק החדש. אקרא לכם מתוך הספר רק חלק מהדברים.

כהר"ר אברהם נדאף כותב בשו"ת זכרוננו איש, מהרי"ץ הוא רבן של כל בני הגולה בכל ערי תימן. בית-דין כתבו בנושא של גטין, על פי תשובת מורינו מהרי"ץ ראוי להורות הלכה למעשה, כי רב חילו, ורבן של בני הגולה כידוע. מהר"ר חיים קורח כותב על מהרי"ץ, נר

בתשובה לשאלה מהקהל: אכן הדבר מובא גם בשע"ה, אבל היום אף אחת לא תשאל שאלה כזאת. כי אשה חייבת בנר חנוכה, והיום הנשים יודעות לברך לעצמן. בגלל זה כתבנו, שכך נהגו בתימן, לא אמרנו שכך צריך לנהוג. היום הנשים מברכות לעצמן. לא שמעתי מעולם שתשאל אשה בזמנינו שאלה כזאת, כיון שהנשים יודעות לברך. בד"כ השאלות שהן שואלות היום, האם לחכות עד שהבעל יבוא או שתדליק בזמן, וכדומה. אנו בסה"כ רצינו להסביר את מה שנהגו שם, אבל לא אמרנו שכך צריכים לנהוג. ברור שאם יגיע מצב כזה, יש לנהוג כך, אבל בד"כ זה לא יהיה. כיון שהיש מי שאומר זהו הר"ן בשם בעל העיטור, א"א להגיד שמנהגם של אלו שנהגו כך, הוא מנהג מופרך. הרי הם שהיו מגדולי הראשונים סוברים כך, ומרן הביא זאת בשו"ע בשם יש מי שאומר. הרי אין אנו באים אלא ליישב את המנהג, וזה חשוב מאד, כי מנהג ישראל תורה הוא כנודע. הש"ך כותב ביו"ד, שיש מנהגים הנסמכים אפי' על דעת פוסק אחד, הגם שרוב הפוסקים לא סוברים כמוהו, על מנת ליישב את המנהג על פיו.

דבר שני, הוא ממשיך ואומר, עוד ראיתי לו שכתב, שבכמה מקהילות אשכנז נהגו להדליק בבית הכנסת גם בשחרית בלא ברכה זכר למקדש, ואין מנהגינו כן. ואין זכר למנהג זה בראשונים, וכן רוב ככל האחרונים. שע"ה ח"ג עמ' רס"ט. אולם כנודע, גם הספרדים נהגו במנהג הזה, שיש לו מקורות מהימנים בפוסקים, והוא מנהג טוב, ומנהג זה הוזכר בשו"ת מנחת שלמה וכו', דברים שבעצם גם אנו הבאנו. אבל מה הוא מעיר? למה בשע"ה כתוב רק על האשכנזים? הרי גם הספרדים נהגו זאת!?

אולם קראתי לכם קודם מתוך שע"ה, בכמה מקהילות אשכנז וספרד נהגו להדליק בבית הכנסת. א"כ מה קרה? פשוט מאד. במהדורה הראשונה של שע"ה היה כתוב 'כמה מקהילות אשכנז', היה לו חסר את המלה 'וספרד'. לכן

תימן. וכדי שלא יגידו שהיו לו נגיעות, לבן הקדמתי כי הוא היה שאמי. אין לו שום נגיעה לשבח את מהרי"ץ יותר מבעל שתילי זתים. אדרבה. הוא כותב, משנת התק"ח והלאה, נתגדל ונתרומם שמו של מהרי"ץ ונתפרסמה חכמתו, עד שנתמנה ונבחר ראב"ד ומו"צ בצנעא וכל נפות תימן וכו'. בסופו של דבר הוא כותב [עמ' כ"ב], כמוהו לא היה בנפת תימן, ואחריו לא קם, שזכה ברוחב דעת ובינה וזיכה את הרבים בעמלו ויגיעו. ספריו אשר השאיר אחריו למאורות, לכל רב ודיין ומורה הוראות. גולת תימן תוכל להתפאר כי מבין רבני עדתה יצא חטר גאווה, מגאוני ישראל נמנה, ועם גדולי חכמיהם עומד בשורה. הדברים ברורים כשמש, א"כ שלא יגידו שאנחנו ח"ו המצאנו זאת. הדברים קיימים מדורי דורות, וכולם מודים בכך.

אבל צריכים לדעת, נכון שלמעשה גם הנוהגים בנוסח שאמי מחשיבים את מהרי"ץ כמאריה דאתרא, אבל חוץ מעניין התפילות. זו נקודה שקצת עמומה אצל כולם. למשל, תלמיד מהרי"ץ המפורסם הוא מארי יוסף קארה. אתם יודעים, משפחת קארה, עד הדור שלנו, היו שאמי. התלמיד הכי מפורסם של מהרי"ץ, מחבר ספר זבחי אלדים, אפילו הוא היה שאמי. אבל הוא קיבל את שיטת מהרי"ץ בכל הדברים האחרים, למרות השינוי בעניין התפילות. גם מהר"ש חבשוש בעל שושנת המלך, לא היה בלדי, והוא חיבר את ספר שושנת המלך, שעשה בו קיצור המסקנות של תשובות מהרי"ץ, והדבר התפרסם בכל ערי תימן, גם בכת"י, ק"ו אחרי שנדפס יחד עם השת"י. אני בעצמי ראיתי כת"י מאיזורים אחרים בתימן, שהעתיקו את ספר שושנת המלך. וכן מי שיראה בספר פתח האהל. דברים אלו התפרסמו והתקבלו בכל המקומות.

לדוגמא, דיברנו בשיעור השבועי בחנוכה ומוצש"ק וישלח ה"תשע"ג, שהשו"ע פוסק שהדלקת נר חנוכה לכתחילה צריך להיות בתוך י'

ישראל. וכותב עליו בתשובה מפורשת, מהרי"ץ מאריה דאתריין. צריכים לדעת, מארי חיים קורח לא היה בלדי, אלא שאמי. משפחת קורח בעבר, התפללו בנוסח שאמי, רק בזמן האחרון הם נהיו בלדי. בכל אופן, גם הרשי"ה, כהר"ר שלום יצחק הלוי בשו"ת דברי חכמים כותב על מהרי"ץ, יחיד ומיוחד, גולת תימן הלכו לאורו עד שנעשה מאריה דאתרא. ובדף קצ"ו, מהרי"ץ בתשובות שהוא מאריה דאתריין. יש פה בספר את כל המקורות בדיוק. אבל לא רק הם, ישנם נוספים שלא הבאתי פה. כגון הרב אחי"ה, מה"ר אברהם חאזי ישמרהו ה', יש לו ספר על שערי קדושה שנקרא זבחי צדק, והוא ג"כ כותב על מהרי"ץ שהוא מאריה דאתרא. הדבר מוסכם אצל כל חכמי תימן. גם כה"ר אברהם ערוסי כותב, הבאתי אותו בשע"ה הלכות נישואין וסי' ר"ו הערה כ"ד דף י"ג, וקם אחריו [אחרי מהר"י צעדין] מוהר"ר יחיא [הוא גאון עוזנו מהרי"ץ זצוק"ל. יב"ן] אב- בית-דין דק"ק צנעא, שיצאו מתחת ידו כמה ספרים, שהשיג ברוח הקודש לחבר דינים ומוסרים, עליהם יוסד כל מנהג ארץ התימן. רואים פה חֶבֶל של חכמים בתימן, כולם עונים ואומרים, שמהרי"ץ הוא מאריה דאתרא, וחלקם היו שאמי. רבי אברהם ערוסי, לא ברור לי בדיוק מהו, נראה שהוא בעיקר בלדי, אבל גם קצת שאמי. לא משנה. לפי כל ספריו כך נראה, פחות או יותר. אבל גם חכמי תימן שהיו שאמי, לדוגמא מה"ר עמרם קורח בעל סערת תימן, שהוא היה שאמי, כידוע לנו ולזולתנו. והוא מביא את בעל שת"י ואת מהרי"ץ באותו דף. מי שיראה בספר, הוא מזכיר את שניהם באותו עמוד. וכותב עליהם כך בדף י"ט, הרב הגדול דוד בן שלמה משרקי. הוא היה הרב המובהק בדורו, שוחט ובודק מומחה. חיבר ביאור וחידושי דינים סביב הש"ע או"ח, וקראו שתילי זתים. ושו"ת וחידושים על לשונות הש"ע והרמ"א, וקראו רביד הזהב. זהו הרב הגדול רבי דוד משרקי. אח"כ באותו עמוד שורה אחר, הרב רבי יחיא בן כבוד הרב רבי יוסף צאלח, ראב"ד קבוע, ששי, גאון רבני

טפחים. למעלה משלשה, ופחות מעשרה. השו"ע בכלל לא מביא את דעת הרמב"ם, שלכתחילה אפשר יותר מעשרה טפחים. והשת"ז לא מעיר על כך כלום. אולם למעשה, בעיר צנעא, אפילו השאמי תלמידי השת"ז, לא עשו כמוהו, אלא עשו כהרמב"ם. [נהרב יוסף צובירי עצמו אמר לי זאת, כי בכל הבתים היה קבוע מקום שקוע בקיר, שנעשה כבר בשעת הבנייה סמוך לפתח בקומה הראשונה, בגובה קומת אדם, כדי להניח שם את מנורת חנוכה]. נו? זה נקרא 'דעת שאר גדולי תימן שהניחו הוראות הרמב"ם'? אכן, זוהי בדיוק שיטת מהרי"ץ, כל מקום שיש מנהג קדום כהרמב"ם והגמרא, אזלינן אחר המנהג. וכבר הסברנו, שכך היה המנהג מדורי דורות, וגם השאמי לא שינו את המנהג.

דיברנו גם כן [בשיעור השבועי מוצש"ק וישב ה'תשע"ג] על עניין ברכת 'שהשמחה במעונו', שלדעת מרן השו"ע אומרים שהשמחה במעונו רק בשבעת ימי המשתה, ומהרי"ץ כותב שנוהגים לומר כבר מאז שמתקבצים האורחים לכבוד החתונה, כמו שאנו נוהגים להתחיל לומר כבר משבת ההתחלה. כך עשינו בשמחת בנינו היקר שאול יצ"ו, וגם בעבר. א"כ, לכאורה זה נגד השו"ע. ולמרות זאת גם השאמי בעיר שלו, נהגו כמוהו.

גם בעניין חוזר ונייעור בפסח, השו"ע פסק בסתם דלא כדעת הרמב"ם. בטל החמץ בששים לפני פסח. השו"ע מיקל בזה. אבל גם השאמי בצנעא וברוב ערי תימן, החמירו בכך, ואפי' שזה נגד דעת רביד הזהב החולק על מהרי"ץ. להלכה למעשה, ידוע לכל הרבנים, שבכל מחוזות תימן מחמירים בחוזר ונייעור, כפי ששמעתי משנים קדמוניות. [נהעיד על כך בפה"מלא גם הרה"ג ישעיהו משורר זצ"ל, שהיה דיין בפתח תקוה, ומנהגם שאמי. הוא היה אחד מידידיו של אאמו"ר זצ"ל, והיה לי קשר עמו]. אני מביא לכם רק כמה דוגמאות לדברינו.

כמו־כן, גם בעניין של פיסול אותיות בספר תורה, כידוע היה ויכוח גדול בזמנו של מהרי"ץ על ספרי תורה של הקדמונים, בהם ראשי ורגלי האות אל"ף, לא היו עשויים בצורת יו"ד ממש, אלא הם היו מחוברים לגוף האות אל"ף. או שרגל האות קו"ף, היתה דבוקה לגג האות. לפי דעת מרן השו"ע, הדבר פסול. אבל כך עשו קדמונינו. ובעל רביד הזהב, השתילי זתים, פסק כדעת השו"ע ופסל זאת, לא התייחסו למה שעשו הקדמונים. אבל מהרי"ץ בירר את הנושא והכשיר זאת עפ"י שיטת הרמב"ם, שהאות אינה נפסלת בס"ת, אלא אם נפסדה צורתה עד שלא תיקרא כל עיקר, או שתינוק לא יכול לקרותה. וכך התקבל הדבר להלכה למעשה. אפי' בבית הכנסת אלאוסטא בעצמה, שם היה בעל שת"ז רב, היה שם ס"ת של רבי יצחק ונה זצ"ל, שהיה עם קו"ף דבוקה, וקראו בו הלכה למעשה, כי סמכו על הוראת מהרי"ץ. וכן הלאה וכן הלאה.

א"כ רצוני לומר, כי אין ספק ששיטת מהרי"ץ התקבלה. חוץ מהנושא של התפילות, כיון שפה היו עניינים של סודות וקבלה ורמזים, לבן בנושא זה היתה להם דעה אחרת. אבל כמובן, הם כיבדו אחד את השני, ולא היתה מחלוקת. אוסיף להגיד לכם, סבי מצד האבא, היה בלדי. וסבי מצד אמי, היה שאמי. ואף פעם לא שמעתי שהיו ביניהם מריבות או מחלוקות. כל אחד כיבד את השני, אלו ואלו דברי אלדים חיים. מצד אבא מארי, אנחנו תושבי העיר רצאבה, כבר כמה דורות. אבל מצד סבתא של האמא, הם באו מהעיר צנעא. סבי מצד אמי היה בעיר צנעא, אבל תחת שם בדוי. הוא לא רצה שיידעו את שמו האמיתי, כי השלטונות חיפשו אותו. היתה לו איזו בעיית עם השלטון, לכן הוא החליף את שמו. הוא גר בצנעא הרבה שנים, וקראו לו סאלם עראקי. עד שעבר לעיר שלנו, ואז חזר לשמו המקורי. בנוסף לכך, חמי הוא שרעבי. החתן שלנו, רבי שאול שיחי, נקרא על שמו. הוא נולד אחרי שהוא נפטר, וקראתי לו על שמו. הוא היה שרעבי, ואהב

להתייחס לספריו. לפי דעתי, אין לזה מקום. אלו מעשים אשר לא יעשו. אבל את הספרים האחרים, כגון שתילי זתים ורביד הזהב, שחיברום חכמי תימן השאמי, וכדומה, הבאתי אותם לאורך כל ספרי.

בילקוט יוסף דף שפ"ח, הוא שוב חוזר לנושא הזה וכותב כך, כל מה שכתב הרב הכותב במבוא לשו"ת פעו"צ הערה קס"ד, זה מש"כ בני הרה"ג משה שליט"א, שנמצא כאן. הבן יקיר לי, בני בכורי, תשמעו מה הוא כותב עליו, להמציא, שבכל תימן הלכו לאורו של מהרי"ץ, כאילו זו המצאה שאנו המצאנו, והוא מאריה דאתרא של כל בני תימן, ושהוא היה גדול יותר מכולם יותר מרבנותיו, ושרבותיו לא זכו לרדת לעומק דעתו, עד שמוזה באו וקבעו שלחן ערוך חדש לכל יוצאי תימן, הוא כבר עושה אותי ואת בני הרב משה שליט"א ביחד, על פי פסקי מהרי"ץ, נגד כל שאר גדולי תימן, שמעתם? שלחן ערוך המקוצר הוא לפי מהרי"ץ, ונגד כל חכמי תימן. רק מהרי"ץ. כל זה אינו, כאשר יעידון חכמי תימן בדורינו, שבתימן היו קהילות קהילות, ובודאי שרבים עשו כדעת רביד הזהב רבו של מהרי"ץ דהורה לפסוק כדעת השלחן ערוך, כאן עמד קנה במקומו, וקבל האמת ממי שאמרה.

מכאן למדתי פשט חדש. כתוב שבזמן המשיח 'זתהי האמת נעדרת', האמת נעשית עדרים עדרים והולכת לה. עכשיו הבנתי הבנה אחרת, יכולים לכתוב שקר, ולהגיד שזה אמת, ואתה תקבל אותה. לכתוב על שקר שהוא אמת. וכי בשע"ה מובא רק דעת מהרי"ץ? לא מובא דעת שת"ז ורביד הזהב? הרי שע"ה מלא לאורך כל הדרך במהרי"ץ, ושתילי זתים ורביד הזהב. בדקו ומצאו, שבשע"ה מוזכרת המלה 'שאמי', יותר מבלדי. בדקו זאת במחשב. אפשר לשאול את הרב מאיר ליאור לוי שליט"א, הוא חיפש ומצא שמספר הפעמים שבהם מופיעה המלה שאמי, יותר מאשר מוזכר הבלדי. איך אפשר לבוא ולהגיד ששע"ה זה רק לפי מהרי"ץ? ונגד

ממש את אבא מארי. הם אהבו וכיבדו אחד את השני, ולא התייחסו לכל עניין שינויי המנהגים, כי לא זהו הנושא. העיקר, שהיה להם יראת שמים ותורה. כל הדברים האחרים, לא היו נושא לויכות.

שאלה מהקהל: מדוע היו שעברו משאמי לבלדי?

תשובת מרן שליט"א: זה בד"כ קורה מכל מיני סיבות, אף כי לפעמים זה יכול להיות בגלל שאדם עבר ממקומו למקום שהסביבה כך, או שביהכ"נ בלדי קרובה לו יותר. אבל הרבה מהעיר צנעא שהיו בעבר שאמי נהיו בלדי, כי במשך הזמן הכירו והבינו, ולאט לאט זה נכנס. ולפעמים זה קרה בגלל חברים ומשפחה, וכדומה.

לכן למעשה, הבאנו בשע"ה את כל המנהגים, פחות או יותר איגדנו את כולם. חוץ מדבר אחד שלא הבאתי, ואלו הם ספריו של הרב צובירי. למה לא הבאתי את הספרים שלו? הרי הוא מביא הרבה מנהגים של שאמי? ראשית, כי ברוך ה' אינני זקוק לשמוע ממנו את מנהגי השאמי, אני בעצמי התפללתי זמן רב בבתי כנסת שאמי, לא אחת ולא שתים, בפרט בילדותי. אני מכיר את מנהגי השאמי, ואדרבה, הרבה מנהגים ידועים אצל השאמי, אינם כפי מה שהוא כתב בסידור שלו. נראה שזהו אחד הדברים שמפריע להם. אבל לפי דעתי, הוא עיוות את התפיסה. דהיינו, כל הזמן היה ברור ומוסכם בין כל חכמי תימן, אף אחד לא חלק על כך, שמנהג הבלדי הוא מנהג הקדמונים, ומנהג השאמי הוא מנהג האחרונים. בא הוא, והפך את הקערה על פיה. שכביכול, גם השאמי הוא מנהג קדום, ובכל הדורות היו מנהגים כאלה. זה שקר, וטעות גמורה. אין בעת זמן לדבר על כך, ובעז"ה בל"ג יהיה בהמשך השיעורים שבמוצאי שבת קודש ועיין בשיעור השבועי מוצש"ק וישב ה'תש"ע. בכל אופן, כיון שראיתי שיש בספריו מגמה של הטעיה, להציג דברים בצורה לא נכונה, ממילא לא יכולתי

כל חכמי תימן? הרי אדרבה, לאורך כל הדרך מובא הפסקים של כל חכמי תימן מכל הספרים, כולל השת"ז. זה בודאי שקר. ולכתוב ע"ז שזה אמת, זהו שקר כפול.

אמנם, אם לפעמים נשמט ממני להזכיר או לציין איזה שת"ז או רביד הזהב, הדבר יכול להיות. אבל צריכים לדעת, שלפעמים נשמט ממני גם מהרי"ץ. למשל, אינני יודע איך זה נשמט, אבל לפעמים אפילו דברים מפורשים בשו"ת פעו"צ, אולם זה משמים. כגון, בעניין של ברכת ברקים ורעמים, העניין של התפזרו העבים ועיין שיעור שבועי מוצש"ק לך ומוצש"ק וירא ה'תש"ע. לא מובא הדבר בשע"ה, אשתמיטתיה. הדבר לא היה במתכוון. יתכן כי ישנן פה ושם השמטות, ובעזרת ה' יתברך נעשה מהדורא מושלמת ונתקן זאת. תמיד אפשר לתקן. אבל לא שח"ו הדבר היה במתכוון, מתוך מגמה. אולם מאידך, למשל בעניין של חוזר וניעור, לא הבאתי את רביד הזהב בפנים, מפני שלמעשה, גם השאמי נהגו שלא כדעת רביד הזהב. וציינתי זאת שם רק בהערות. כידוע, מה שאני מביא בשע"ה בפנים בלשון "נהגו" או "מנהגינו", זה משותף לשאמי ולבלדי, כיון שלמעשה גם השאמי נהגו בפועל בסופו של דבר בזה כדעת מהרי"ץ.

דרך אגב, ספר מקור חיים על הלכות שחיטה וטריפות, הוא עפ"י שיטת מהרי"ץ בספרו זבח תודה, שהיה נפוץ אפילו במחוז שרעב. אפילו אנשי מחוז שרעב ינקו ושאוּבו את תורת מהרי"ץ. מי שיראה מה כתב מארי חיים סינאוני בספרו, כיצד הוא משבח מאד את ספר זבח תודה של מהרי"ץ. סימן שהספר הגיע גם למחוז שלהם. וזה אפילו ספר זבח תודה, שאינו רק ספר הלכות למעשה, אלא הוא ספר עיוני יותר, והוא משבח אותו מאד. הספר מקור חיים היה נפוץ שם, למדו אותו, והוא התקבל כספר הלימוד של השוחטים.

לכן אנחנו כתבנו, אמרנו ואומרים, שמהרי"ץ הוא מאריה דאתרא של כל תימן, חוץ מהנושא של התפילות. הדברים ברורים כשמש בצהרים. וכפי שאמרתי לכם מקודם, זה אפילו הרבנים ממשפחת קורח, כמו בעל סערת תימן שכותב במפורש בדף ט"ז, הן בעוד היה ישובם במדינת צנעא, הגיעו אליהם סידורי תפילה מודפסים בנוסח ספרד, ונודע להם שבנוסח זה מתפללים בני א"י וכו'. ראו מקצת חכמי הדור, שיהיו כל הקהל מתפללים כמנהג א"י בנוסח סידורי ספרד, והיתה עצתם שאותם שעדיין נוסח ה'תכלאל' שגור בפיהם, יתן להם הנשיא [אלאוסטא] מסידורי ספרד וכו'. אז נתעוררו הרבנים המחזיקים להתפלל כפי נוסח התכלאל, ובראשם הר"ר יהודה צעדי והדיין הר"ר פינחס אלעראקי, וכתבו הודעות בדרך פסק דין, שאסור לשנות מנהגי אבות וכו'. מי שירצה יראה את הדברים בפנים, ואולי בעז"ה נסביר זאת בפעם אחרת.

נסיים בעניין שנלמד ממנו קצת מוסר השכל. הגמ' אומרת במסכת מגילה ודף י"ד ע"ב, אמר רב נחמן, לא יאה יהירותא לנשי. לנשים לא מתאים להתייחר, לעשות דברי חשיבות. תרתי נשי יהירן הויין, וסניין שמייהו. היו שתי נשים יהירות, ושמותיהן היו מאוסים. חדא שמה זיבורתא, וחדא שמה כרכושתא. מישוה מכיר את הנשים הללו? זיבורתא וכרכושתא? אלו הן דבורה הנביאה וחולדה הנביאה. זיבורתא בארמית היינו דבורה, וכרכושתא היינו חולדה. ידוע כי הן היו נביאות בישראל. זיבורתא כתיב בה (שופטים ד, ו) ותשלח ותקרא לברק, ואילו אינה לא אזלה לגביה. דבורה שולחת לקרוא לבלק, למה את לא הולכת אליו? זו גאווה ויהירות. כרכושתא כתיב בה (מלכים ב כב, טו) אמרו לאיש, ולא אמרה אמרו למלך. יאשיה המלך שלח אליה, כי הוא ראה את הנבואה שבפסוק יולך ה' אותך ואת מלכך וגו', זו נבואה קשה שנכתבה ונמצאה בזמנו בספר התורה,

בשמות שיש להן, ולא יתגאו. זה מזכרת להן. קוראין לכם שם כזה, תדעו לכם, זו דבורה היא עוקצת, והחולדה היא חפרפרת. וגם בשם ילתא אמרנו שיש גם רמו. ולכן לא אירע לדבורה אלא זימנא חדא, ופירסמה הכתוב. וז"ש תרתי נשי יהירן בתכונתן לפי צורתן וטבען. וסניין שמייהו, שזכרו ולא יתגאו. ואמטו להכי בא זימנא דאיתרע מילתא לדבורה, זאת אומרת 'עורי עורי דבורה', הזכירה שמה להיכנע משום השם דיש לה, וחזרה לה הנבואה. ע"כ דברי החיד"א.

הרי הגמ' בפסחים [דף ס"ו ע"ב] אומרת, כל המתיהר, אם נביא הוא, נבואתו מסתלקת ממנו. מדבורה, דכתיב (שופטים ה, ז) חדלו פרזון בישראל, חדלו עד שקמתי דבורה שקמתי אם בישראל וגו'. דבורה התחילה לשבח את עצמה, רק עד שאני קמתי, עד אז חדלו פרזון בישראל, עד אז היה פחד לגור בערי פרזות מאין חומה מפני פחד האויבים, ולכן נסתלקה ממנה רוח הקודש. וכתיב (שופטים ה, יב) עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר וגו'. א"כ, עורי עורי דבורה, דהיינו היא מחפשת איך תחזור לה שוב רוח הקודש. לכן היא אומרת 'דבורה', השם הזה מזכיר לי שאסור היה לי להתייחר. דהיינו בתכונות המוטבעות בה, יש לה טבע של יהירות. אבל היא כמובן מתגברת על התכונה שלה. ולכן הקב"ה שם לה שם כזה, כדי שיהיה לה מזכרת.

יוצא כך, נכון שהשם הוא מאוס, הקב"ה אכן עשה זאת, אבל הדבר אינו כדי ח"ו לפגוע בהם, אלא נתנו להם דבר זה מן השמים, כדי שעיי"ז הן יוכלו לתקן את עצמן.

אנחנו בימי חנוכה, למה החשמונאים נקראים בשם זה? חשמונאים מלשון חשמל. שהרי למ"ד ונו"ן מתחלפות, מאותיות דטלנ"ת. הגמ' אומרת בחגיגה [דף י"ב ע"א], מאי חשמל? אמר רב יהודה חיות אש ממללות. במתניתא תנא, עתים חשות עתים ממללות. חשמל היינו אש. החשמונאים הדליקו את אש ה'. בערה בגופם אש ה'. עם ישראל היה מדוכא תחת היוונים,

והיא אומרת 'קראו לאיש'. היא אפי' לא קוראת לו המלך. כך הגמ' אומרת על שתי גדולות בישראל.

רב נחמן אמר זאת בגמרא, כי גם אשתו היתה יהירה, והוא רצה ללמדה מוסר. קראו לאשתו ילתא, גם שמה היה מאוס, שהרי תרגום וְהָאֵנְקָה וְהַפֶּחַ וְהַלְטָאָה וַיִּקְרָא י"א, ל"ג, וַיֵּלֵא וְכֹחָא וְהַלְטָאָה. ילתא זה אנקה. ילא בלשון זכר, וילתא בלשון נקיבה. ילא מלשון יללה, מלשון 'לשמוע אנקת אסיר לפתח בני תמותה'. האנקה צועקת ומייללת. א"כ לאשתו של רב נחמן היה שם מאוס, והוא רצה שתקח דוגמא מכך. ידוע מה היא עשתה מרוב כעסה, שברה ארבע מאות חביות, כנז' בגמ' ברכות. זה נושא שצריכים לדבר עליו בפני עצמו, להסביר זאת.

בא החיד"א בספרו מראית העין ושם במסכת מגילה וכן בספרו דבש לפי, ושואל שאלה, יש להבין, דאפילו בגנות בהמה לא דיבר הכתוב ללמד דעה, ומה הלשון אומרת על נשי דזכייין, ואינהו דמיין לנביאי, דאינון דכייין. ולפום ריהטא יקשה, מפני מה הוויין הני מילי דמתגליין. החיד"א פה התחיל לפייט. הוא התרגש כ"כ, עד שכתב זאת בחרוזים. כשאדם מתעורר, הוא נכנס להשראה. בכל אופן שאלתו היא, מה זה? על נביאות גדולות בישראל כך מדברים? כאלו דברי גנות? אפילו בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכתוב, ופה חז"ל מדברים בגנותם של נביאות צדיקות? שיש להם שם מאוס? כך ראוי לדבר עליהן?

תשמעו מה הוא עונה, ואפשר במאי דאמור רבנן, דה' עשה שתהיה וסת לאשה, שיהיה בין עיניה, דזה נמשך מרישתנהו דנשי הוה ולא תחטיא לבעלה. דם האשה בא בעצם בגלל קללת חוה, א"כ זה בכדי שאשה תזכור לא להחטיא את בעלה. תזכרי, חוה עשתה מה שעשתה, וגרמה מיתה לאדם הראשון. ממילא עיי"ז יש לה זיכרון. ועל פי זה, אפשר דהני נשי, להיותן נשים יקרות וחשובות, ה' שם שמות אשר יקראו אותן בשמות אלו, מן השמים נתנו להן שמות מאוסים, הקב"ה סידר ותכנן כך לנשים יקרות וחשובות אלו, כדי שיתעוררו

שאלו את הרב עמרם קורח, למה הוא קרוי בשם זה, הרי הם לא לויים? אילו היו לויים, היינו אומרים שהם מצאצאי קורח, מבניו שחזרו בתשובה, וכמו שכתוב 'ובני קורח לא מתו'. אבל הם לא לויים. הוא ענה כך ובפתח דבר לספר סערת תימן, בודאי אחד מאבות אבותי היה קנתרן גדול, וכינו אותו 'קורח', בתורת גנאי. בטח היה אחד מחליק, אמרו עליו זה קורח. ונשאר השם דבק בכל המשפחה. כך הוא אומר בכבודו ובעצמו.

אבל עדיין היה קשה לי, מאות שנים עברו, למה הם נשארים עדיין עם שם של גנאי? חושבני, שמרוב חכמה וצדקות הם עשו זאת. דהיינו, הם הרגישו שיש להם טבע לעשות מחלוקת, זה כמו זיבורתא וכרכושתא, לכן צריך כל פעם להזכיר את השם. תדעו לכם, יש להיזהר מלעשות מחלוקת, כי מיד בני אדם יגידו, אהה, זה קורח. ממילא בגלל השם, הוא כבר יזהר ויתעורר שלא לעשות מחלוקת. הדבר בא למזכרת. לכן אדרבה, הם לא רצו לשנות את השם, כדי שיתגברו על טבעם, שיעשו וירבו שלום. וד"ל.
עושה שלום במרומיו הוא ברחמיו יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל, ואמרו אמן.

גוזרים גזירות, ואף אחד לא קם כנגדם. באו החשמונאים, והדליקו את האש בעם ישראל. הם היו האש של עם ישראל, מסרו את נפשם על קדושת ה', הדליקו את היראת שמים. ואולי יש לכך קשר גם לאש של נרות החנוכה.

לפי האמור לעיל, מצאתי תירוץ לאיזו שאלה. הזכרתי קודם את הרב עמרם קורח, והרב חיים קורח, זכר צדיקים לברכה. משפחת קורח, זו משפחה חשובה כבר מאות שנים. מהרי"ץ בע"ח מזכיר גדול אחד מהראשונים, בשם מה"ר שלום קורח. הוא מזכיר שם לגבי הסדר שאנו אומרים בקדיש, וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתעלה ויתהדר ויתהלל ויתנשא, כיצד נוסח זה מסתדר לפי סדר הספירות. לא לפי נוסח הספרדים, אלא לפי נוסח ק"ק תימן. תמיד היה לי פלא, למה קראו להם את השם קורח? הרי אבי המחלוקת בעם ישראל היה קורח, כיצד הם לא החליפו את השם הזה במשך הדורות? ישנם שמות משפחה שהחליפום. למשל משפחת כסאר, במקור לא קראו להם כך, אלא קראו להם קטיעי, אבל התחלף שם מפני איזה סיבות. א"כ, למה גם הם לא החליפו את השם הזה? הרי זה שם מאוס? קורח היה בעל מחלוקת? זה שם גרוע. איך במשך מאות שנים לא החליפו את השם?

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך. השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, והוסיף מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים, אולם מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א. הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

דרושים

פעילים ברחבי הארץ
לרישום "מנויים לחיים".

מילגה חדשית נאה

למתאימים!

פרטים בטל'

050-4140741